

Anmeldelser

W. H. THORPE & O. L. ZANGWILL: *Current Problems in Animal Behaviour*. (424 pp. talrige figurer) — Cambridge University Press 1961. Pris: 45 sh.

Dette er dyrepsykologi på højt plan. En interessant bog af zoologen Thorpe og psykologen Zangwill om en række betydningsfulde emner inden for udforskningen af dyrs adfærd. Det er mange spændende problemer, der her tages op til drøftelse, både vedrørende selve adfærd, dens fysiologi og problemer af mere teoretisk art. De mange værdifulde bidrag fremmer i høj grad kendskabet til det, der er i brændpunktet inden for studiet af dyrs adfærd. Af særlig interesse for fugleinteresserede kan nævnes afsnittene om flokliv hos fugle og om fugles evne til at lære.

Uundværlig for alle, der interesserer sig for dyrepsykologi.

H. POULSEN

DIETER BLUME: Schwarzspecht — Grünspecht — Grauspecht. Neue Brehm-Bücherei 300. (88 pp., 53 tekstfigurer). — A. Ziemsen, Wittenberg Lutherstadt 1962. Pris: DM. 5,20.

En fortrinlig monografi om Sortspætten, Grønspætten og Gråspætten. Den starter med en kort oversigt over spættefamilien i almindelighed, bl. a. med beskrivelser af fødders og vingens brug under klatringen og tungens interessante forhold. Derefter omtales de 3 interesserede spættearter hver for sig, Sortspætten først. Den og Grønspætten behandles efter samme mønster med redegørelser for udseende, udbredelse, territorier og adfærd ved redepladser og nattekvarterer, stridigheder, levealder og dødsårsager, stemme og trommevirksomhed. Forf.s store iagttagelsesarbejde, som illustreres af talrige instruktive tegninger og fotografier, er al påskønnelse værd. Fremstillingen af Gråspætten er kortere og mindre præget af solid første-håndsviden end omtalerne af de to andre arter. Et afsluttende kapitel giver en del kulturhistoriske detaljer i forskellige lande.

LØPP.

AXEL SIEFKE: Dorn- und Zaungrasmücke, *Sylvia communis* Latham, *S. curruca* (Linné). Neue Brehm-Bücherei 297. (88 pp., 30 tekstfigurer). — A. Ziemsen, Wittenberg Lutherstadt 1962. Pris: DM: 4,50.

I et par indledende afsnit, hvor også de øvrige sangere nævnes ganske kort, omtales Tornsangerens og Gærdesangerens systematik, udbredelse og kenetegn. Derefter følger de væsentlige kapitler, om fuglens adfærd, mens de opholder sig på ynglepladserne, deres ankomst hertil, måder at bevæge sig på, pardannelse og territoriale forhold, redebygning, rugning og pasning af unger. I de senere afsnit findes oplysninger om fuglens forhold efter yngletiden, efterårstræk, vinterkvarter, fødeanalyser og dødsårsager. Gennem hele bogen er de to arter behandlet i umiddelbar tilknytning til hinanden, så ligheder og forskelle mellem dem illustreres på bedste måde. Der er gode tegninger og fotografier; men reproduktionen af de sidste er ofte noget sløj.

LØPP.

C. H. S. TUPHOLME: *Photographing Garden Birds with a 35-mm Camera*. (127 pp., 8 tavler, hvoraf 4 i farver, 9 tekstfigurer). — Faber & Faber, London 1962. — Pris: 18 sh.

Forf. giver en række gode vink om fuglefotografering, specielt på grundlag af erfaringer, som han har høstet i sin egen have. Han gør rede for, hvordan man drager småfuglene til haven gennem beplantning, fodring, indretning af redesteder etc., og han giver anvisning på fremstilling af fodringsapparater og redekasser. Det fotografiske materiel, incl. skjul og kunstigt lys er genstand for indgående omtale, og det beskrives, hvordan det hele kommer til at virke på hensigtsmæssig måde. Bogen er ikke for storfotografer; men det har heller ikke været meningen. De 4 farvefotografier er ikke i topklasse; men nogle tegninger og fotografier i sort-hvidt illustrerer teksten udmærket.

LØPP.

HENRY HILL COLLINS, jr.: *The Bird Watcher's Quiz Book*. (116 pp., talrige tegninger af RUSSELL FRANCIS PETERSON). — Harper & Brothers, New York 1961. Pris: \$ 2,95.

Ideen til denne nydelige lille bog, som er illustreret med mange smukke vignetter og en del udbredelseskort, er øjensynlig blevet til under en kedsommelig togrejse, hvor en gruppe fuglefolk savnede underholdning. Stoffet er delt i 4 grupper af spørgsmål: for amatøren, for den viderekomme, for eksperten og for specialisten. Så kan bogens ihændehaver selv søge at placere sig; men han får dog et velvilligt skulderklap af forf., hvis han ikke kan klare hele spidsroden. Offeret skal indsætte manglende gloser i fugle-navne, svare på, hvordan fuglene bevæger sig, og hvor de lever, kende farver, flugtbilleder, stemmer, æg og reder o.s.v. Han kan lade sig eksaminere i Bibelens fugle og i fuglebilleder på frimærker verden over, i falkonérsprog og i de videnskabelige fugle-navnes græske og latinske rødder. Slutgruppen omfatter en række berømte ornitholognavne med vedføjede årstal; her skal man finde ud af, hvem der forstod sig på måger, hvem der rejste op ad Missouri med AUDUBON, og hvem der fandt Florida smuk m.v. Til trøst for ængstelige sjæle kan oplyses, at nøgler til de rigtige svar findes bag i bogen.

Værkets plan er let at overføre til Europa; men udgivelsen af et produkt af denne art på det danske bogmarked ske sent.

LØPP.

ALFRED M. LUCAS & CASIMIR JAMROZ: *Atlas of Avian Hematology*. (271 pp., 413 tekstfigurer, altovervejende i farver). — Agriculture Monograph 25. United States Department of Agriculture, Washington 1961. Pris: \$ 4,00.

Fugleblod har været studeret Verden over; men et virkelig godt atlas over dets celler har hidtil manglet. Den foreliggende, overordentlig lødige og smukt udførte bog afhjælper dette savn. I forordet fremhæves, at tekstbeskrivelser af blodceller giver for lidt; det gælder, særlig de stærkt varierende hvide blodlegemer. Her kan kun farvebilleder give det fulde udbytte, og der er næppe den celletype, såvel i det cirkulerende

blod som i de bloddannende organer, som ikke er vist og udførligt omtalt. Det sidste kapitel omhandler tekniske detaljer.

Selvsagt er hovedmængden af de undersøgte præparater fremstillet af hønsblod, fra fosterblod op opefter; men også andre fugle, som har været nogenlunde lette at få til rådighed, er medinddraget i fremstillingen, således bl. a. 7 arter af andefugle, 2 rovfugle, 2 duer, 2 gøge, 1 ugle og 15 arter af spurvefugle. Bogen har ikke bud til den faunistiske ornithologi; men den vil blive værdsat på zoologiske og navnlig på veterinærvidenskabelige laboratorier.

LØPP.

C. W. MACKWORTH-PRAED and C. H. B. GRANT: *Birds of the Southern Third of Africa. African Handbook of Birds*, ser. 2, vol. 1. (688 pp., 38 farvetavler, 11 sorttavler, talrige kortskitser og fugletegninger som vignetter). — Longmans, Green & Co., London m. fl. st. 1962. Pris: 50 sh.

Bogen er det første af 2 bind om fuglefaunaen i områderne syd for en linie, der følger Kongos sydlige og Sambesis nordlige vandskel. Afgrænsningen mod nord svarer således ikke helt til de politiske skillelinier, idet det portugisiske Lunda-område, som afvandedes til Kongo, og den nordlige del af Moçambique ikke er behandlet her; til gengæld medtages den sydøstlige udløber af Katanga, som kiler sig ind i Nord-Rhodesia.

Fuglene behandles i systematisk rækkefølge; den første er Strudsen og de sidst omtalte familier er lærker og vipstjerter. Stoffet om resten af spurvefuglene vil komme i bd. 2. Man kunne vente, at udgivelsen ville trække ud på grund af C. H. B. GRANT's død i januar 1958; men i indledningen oplyses, at størsteparten af arbejdet var fuldført forinden. — Ved hver art gives oplysninger om nomenklatur, udseende, levevis, yngleforhold og stemme, og udbredelserne vises på et kort. Farvetavlerne er smukke og godt reproducerede, og på sorttavlerne findes talrige gode fotografier af forskellige fugle i deres naturlige omgivelser.

Bogen slutter sig nært til de samme to forfatters »Birds of Eastern and North Eastern Africa« (*African Handbook of Birds*, ser. 1).

LØPP.

HIS ROYAL HIGNESS THE DUKE OF EDINBURGH: *Birds from Britannia*. (62 pp., 28 dobbelte sorttavler). — Longmans, London 1962. Pris: 21 sh.

En hyggelig bog, hvis forf. til daglig har en del andet at gøre end at fotografere fugle. Under to rejser til den Sydlige Halvkugle med den kongelige jagt Britannia 1956—57 og 1959 brugte Prins Philip en væsentlig del af de stunder, som han nu og da fik til overs, til fugleagttagelser på fjerne steder. Bogen indeholder beretninger og billeder fra Ascension, Tristan da Cunha, Gough, Syd Georgien, Falklandsøerne, Graham Land og omgivelser, samt fra Stillehavet, fra Gilbert og Ellice Øerne og Juleøen m.fl.st. I teksten beretter forf. bramfrit om sine oplevelser med fugle og mennesker, hist og her krydret med historiske notitser, og billederne giver et smukt udvalg af fotografier af de forskellige pingviner og stormfugle samt Fregatfugle, Skedenøb og Damperænder. Endvidere har A. M. HUGHES bidraget med 8 sider meget smukke fugletegninger på 4 af tavlerne samt kort over de to rejseruter, og G. S. TUCK har skrevet nogle sider med gode ornithologiske oplysninger til tavlerne.

LØPP.

V. C. WYNNE-EDWARDS: *Animal Dispersion in relation to Social Behaviour*. (655 pp., 11 tavler, hvoraf 4 i farver, 50 tekstfigurer, hovedsagelig diagrammer). — Oliver & Boyd, Edinburgh & London 1962. Pris: 55 sh.

Et fremragende, idérigt og lærerigt arbejde om den naturlige regulering af dyrenes populationstæthed og antal og om talrige biologiske forhold, som ustandselig er under debat. Ingen levende væsener kan i længden klare sig under sultegrænsen. Det er en kendt sag, at store talvækninger iagttages i tider med fødeknapthed og andre skadevirkende faktorer; påfølgende gode perioder med rigelige fødetilgang og andre gunstige betingelser resulterer i stor tilvækst. Talrige eksempler er hentet fra hele dyreriget, fra de primitiveste former til mennesket, og træk fra fuglevederen indtager en fremtrædende plads; de diskuteres og sættes i relation til omverdenen i vel gennemtænkt form. Teksten er

gennemarbejdet og sproget varieret; der er en del specialudtryk, som forklares, og den må læses fra begyndelsen, hvis man skal have det fulde udbytte af den. En almen zoologisk orientering er påkrævet, og studiet kan tage sin tid; men det lønner sig.

De 13 kapitler omhandler hovedtræk af dyrenes spredning, de sociale gruppers fuldstændiggørelse ved hjælp af signaler, som opfattes ved forskellige sanser, om fuglenes spredning i yngletiden og om forskellige former for parringspil, forrådsindsamling og andre livsudfoldelser; endvidere findes afsnit om masseforsamlinger, fællesskab mellem forskellige former, „tvillingarter“, mimicry, invasioner, bestandtilvækster, socialt betinget dødelighed og sent indtrædende modenhed. Bogen har en bibliografi på 28 sider og en righoldig index over dyrenavne, citerede forfattere og vigtigere begreber.

LØPP.

The New Wildfowler. Udg. af NOEL M. SEDGWICK, PETER WHITAKER & JEFFEREY HARRISON. 2 forord af EARL OF MANSFIELD og PETER SCOTT. (311 pp., 7 farvetavler, 16 dobbelte sorttavler, 36 tekstfigurer). — Herbert Jenkins, London 1961. Pris: 42 sh.

En moderne og alsidig håndbog i talrige praktiske forhold vedrørende andefuglene, navnlig skrevet for jægere. I 30 kapitler har forskellige specialister givet fremstillinger af vist nok næsten ethvert emne, som kan have interesse i denne forbindelse. Efter de indledende afsnit findes en udførlig omtale af jagtlovmæssige forhold i Storbritanien; derefter omtales ændernes træk og ernæringsvaner, jægernes personlige og geværmæssige udrustning, lokkeænder, hunde og udøvelse af jagt i forskellige terræntyper. Så følger kapitler om opdræt, mærkning med fodringe og vingeklemmer, vildtreservater og fredning, bestandopgørelser, sygdomme, skadedyr og udstopning. Til sidst gives et par afsnit af kulinærisk og etisk art og nogle biografiske oplysninger om berømte jægere. Endelig findes et godt udvalg af bogtitler og et sagregister. Bogen prydes af talrige gode fotografier og tegninger. 6 af farvetavlerne er de samme som PETER SCOTT's bidrag til „Europas fugle“, men i større format.

LØPP.

I. EIBL-EIBESFELDT: Galapagos. Noahs ark i Stillehavet. (135 pp., 21 fotografiske tavler, flere i farver), Schultz, København 1962. Pris 24,75 kr.

Galapagos øerne gav Darwin de ideer, der ligger til grund for hans epokegørende værker om arternes oprindelse, og derfor har det en ganske betydelig biologisk interesse, så vidt muligt at bevare øernes ejendommelige plante- og dyreverden, som den fandtes på Darwins tid. Meget er allerede ødelagt, og da den store ekspedition fra Californian Academy of Science i 1903 besøgte øerne var situationen allerede ret fortvivlet, og en af indsamlerne var meget lidt optimistisk om arternes fremtid. I 1934 blev der af Ecuador, som øerne tilhører, indført strenge fredningsbestemmelser, men de blev ganske frit og åbenlyst ignoreret. Først i 1959 blev der på international basis gjort noget ved sagen, og en videnskabelig station er blevet oprettet, som samtidig skal påse, at fredningerne overholdes.

Om de to ekspeditioner, der gav stødet til den internationale aktion, beretter initiativtageren i denne bog yderst livfuldt og med en kolossal zoologisk viden som ballast. Eibl-Eibesfeldt er elev af Konrad Lorenz og forstår som denne at omgås dyr og se noget, og samtidig er han en eminent fortæller. Fugleverdenen indtager en fremtrædende plads i hans beretning med iagttagelser over fregatfugle, suler, vingeløse kormoraner, frygtløse drosler og musvåger, som kan berøres med hænderne, og pelikaner og pingviner, der ruger i store kolonier, og om den vingeløse skarvart, der er ejendommelig for øerne.

AN

KOZLOVA, E. V.: *Charadriiformes*, suborder *Limicolae*. Fauna USSR, Fugle Vol. II, bd. 1, del 2. (500 pp., 165 tegninger, kort og fotografier. Videnskabernes Akademi's forlag, Moskva-Leningrad 1961 (russisk). Pris: 3,21 nye rubler.

Denne enestående monografi over Ruslands vadefugle består af tre dele. Den første, som skal indeholde den generelle karakteristik af hele ordenen og de enkelte gruppers fylogenetiske forhold, skrives af K. A. JUDIN og er endnu ikke afsluttet, den udkommer senere. Den tredje del

(af fru KOZLOVA) er heller ikke udkommet (men er i trykken) og behandler subfamilierne *Calidritinae*, *Scolopacinae* og *Limosinae*, og den bringer også bibliografien.

Den her foreliggende anden del beskriver familien *Rostratulidae* og de 8 første subfamilier af *Charadriidae*, nemlig *Charadriinae*, *Vanellinae*, *Himantopinae*, *Ibidorhynchinae*, *Haematopodinae*, *Tringinae*, *Phalaropodinae* og *Arenariinae*. Forfatterinden giver først på 30 sider en karakteristik af hele subordenen *Limicolae* og dernæst behandles på 10 sider familien *Rostratulidae* (*Rostratula benghalensis* er tre gange fundet som tilfældig gæst i Ussurilandet i det Fjerne Østen). Resten af bogen er helliget de 8 ovennævnte subfamilier af familien *Charadriidae*. Denne selv og hver af subfamilierne får en omhyggelig anatomisk (især kranilogisk) beskrivelse med særlig vægt på de adaptive forhold. Den geografiske udbredelse er illustreret med gode skema-kort, og oprindelsen er skitseret på grundlag af palæontologiske kendsgerninger. De enkelte arter behandles meget nøjagtigt. Der findes beskrivelser af alle dragter, såvel af de gamle som af de unge fugle. Arternes geografiske forekomst er fremført på kort med racer og vinterkvarterer over hele verden. Udbredelsen i Sovjetunionen er refereret meget detaljeret — ofte på flere sider. Undertiden kan man dog ærgre sig over, at de tilsvarende dele af anmelderens arbejde om den vestsibiriske fuglefauna endnu ikke var publiceret da fru KOZLOVA skrev sin bog. Det samme gælder i nogle tilfælde også for den systematiske bearbejdelse af den geografiske variation, som ellers er fremstillet udmærket. De biologiske afsnit omfatter trækforholdene, føden — især optagelsen af føde, ynglebiologien, fældning, alt ofte med en forbausende fylde af nye oplysninger.

I det hele har forfatterinden udført et kæmpearbejde med at finde og samle alle disse i litteraturen spredte, ofte glemte detaljer, og i mange tilfælde har hun også iværksat eller foranlediget originale undersøgelser. Resultatet er et værk af høj videnskabelig standart, som ikke kan sammenlignes med noget andet, der er skrevet om emnet. Bogens udstyr, papir, tegninger er fine, og endelig har vi i en russisk udgave fået virkelig gode fotografiske reproduktioner. Bogen kan anbefales på alle måder, den er uundværlig for enhver videnskabelig arbejdende ornitholog.

HANS JOHANSEN

W. H. THORPE: Bird Song. The biology of vocal communication and expression in birds. (143 pp., 65 tekstfigurer). — Cambridge Monograph in Experimental Biology 12. University Press, Cambridge 1961. Pris: 20 sh.

Et sprog af lyde findes kun hos forholdsvis få dyregrupper som insekterne og inden for hvirveldyrenes række hos springpadder, fugle og pattedyr; fiskene kan måske også inddrages i denne diskussion. Denne bog er helliget fuglenes stemmeytringer, og den giver på begrænset plads værdifulde analyser med masser af spektrogrammer. De forskellige kapitler omhandler fuglesang som musik og sprog, metoder til at studere den, kald under vekslende ydre påvirkninger, sang med karakterisering af fuldt udviklet sang og subsang, sangevnens udvikling hos det enkelte individ samt art- og underartsskelligheder i stemmedannelsen. I det sidste kapitel, om lydproduktion og høreevne, behandles også anatomiske forhold. Fuglenes sprog består kun af vokaler; deres stemmeorgan er ude af stand til at danne konsonanter, og brugen af dem i litterære transskriptioner, kan nærmest betragtes som en praktisk tilsnigelse. Fedtfuglens og Salanganernes radar-lyde, som ikke har nået den høje udvikling, man kender hos flagermusene, men alligevel muliggør flugt i bælgmørke klippehuler, berøres også. En bibliografi på 7 sider og to gode sagregister afslutter bogen.

LØPP.

O. L. AUSTIN: Birds of the World. A survey of the twenty-five orders and one hundred and fifty-five families. Illustreret af Arthur Singer. (316 pp. og hundredvis af farveillustrationer) — Golden Press, New York. 1961. Pris: 14.95 \$.

Vi er forvante med store billedbøger om fugle, men man bliver virkelig glædelig overrasket over denne bog. Det er en billedbog, der findes 7 opslag i bogen uden farvefigurer og de 6 af dem er med registersider. Men bogen er andet og mere. Teksten er skrevet af en fremragende ornitholog og tekstens videnskabelige korrekthed vidner om samvittighedsfuldt arbejde. Samtlige fuglefamilier omtales og mindst en repræsentant for hver afbildes, så man er godt

orienteret om verdens fugleliv efter læsningen af den. Fejl og misforståelser er så få, at de slet ikke bør nævnes. Det mærkes, at det er en amerikansk bog — og også at O. L. AUSTIN jr. er specialist på terner, men overvægten i disse henseender opvejes stort af den sobre ligevægt, der i øvrigt præger bogen. Der er taget skyldigt hensyn til de nyeste undersøgelser over palæontologi (om jordfundne fugle), udvikling, udbredelse, anatomi, levevis og opførsel. Illustrationer er noget helt for sig selv og af en fremragende kvalitet. Det er en bog, der ikke blot skal ses — den skal læses. Og prisen er exceptionelt lav: Også en dyd.

AN

JANUSHEVITCH, A. J. og andre (1959—1961), Ptitsy Kirgisi (Kirgisiens fugle), bd. I—III (russisk). Videnskaberne Akademi i Kirgiser-Republikken, Frunze. Hvert bind ca. 300 sider; mange fotografier, tegninger og tabeller. Pris: 1,90 nye rubler pr. bind.

„Kirgisien“ eller det „Kirgisiske SSR“ ligger i sydøsthjørnet af russisk Mellemasien eller Turkestan. Tian-Schan's vældige bjergmassiver med den store og maleriske sø Issyk-Kulj præger landets karakter. Mod øst grænser det op til det kinisiske Kashgar-område og mod syd til Pamirbjergene i Tadshikistan. Der har allerede tidligere været gennemført en del ornithologiske undersøgelser, mest bekendt er SEVERTSOV's skrifter derom. Men der manglede en generel oversigt over hele området, og det er det JANUSHEVITCH (professor ved Akademiet i Frunze) med sine medarbejdere har præsteret i de foreliggende 3 bind. Foruden litteraturen, tjener som grundlag 15 ekspeditioner, der fra 1952 til 1960 blev gennemført til næsten alle landets dele. Første og andet bind er for den europæiske læser det vigtigste, da der her efter en forskningshistorie gives en beskrivelse af hver eneste fuglearts udbredelse og biologiske forhold. I systematisk henseende holder autorerne sig i de fleste tilfælde til DEMENTJEV's håndbog „Sovjetunionens fugle“. Det tredje bind indeholder en biogeografisk oversigt med kapitler om den vertikale udbredelse, om fænomenerne i de forskellige årstider og om oprindelsen af den Kirgisiske fuglefauna. Desuden er der kapitler om føde,

ydre og indre parasiter, den økonomiske betydning etc. Til slut bringes en bestemmelsesnøgle for alle forekommende arter.

Værket udfylder et gab i vort kendskab til den palæarktiske fuglefauna og vil blive hilst velkommen af alle faunistisk interesserede ornithologer.

HANS JOHANSEN

Danmarks Fugle, redigeret af FINN SALOMONSEN og GUSTAF RUDEBECK. I 14 storhæfter med 300 farveillustrationer af fugle, 300 udbredelseskort og 150 tegninger i sort-hvidt, samt 12 grammofonplader med stemmeoptagelser af godt 100 fugle. — Branner og Korch, København. Pris pr. hæfte kr. 19,—, pr. plade kr. 14,25 incl. oms.

Det er en fornøjelse at rette ornithologernes opmærksomhed på dette værk, hvis 6 første hæfter med tilhørende grammofonplader nu er udkommet. „Danmarks Fugle“ er planlagt som en grundig, koncis og alsidig håndbog over de danske fugle og der skulle være en chance for at dette værk kom til at spille en lignende rolle som dets forgængere: Kjærhøllings „Danmarks Fugle“, Heilmann-Manniches „Danmarks Fugleliv“, Hørrings bind af „Danmarks Fauna“, Lehn Schiølers aldrig afsluttede „Danmarks Fugle“ og Helms fuglebøger. For til trods for alle de fuglebøger, der er kommet i de sidste årtier, mangler vi en grundig, moderne standardbog over de danske fugle.

Hvis fortsættelsen bliver som de nu udkomne 6 hæfter, ser det også ud til at 1960-ernes „Danmarks Fugle“ skulle blive et standardværk. I disse 6 hæfter behandles lommer, lappedykkere, årefodede, storkefugle og rovfugle, men der er allerede udsendt farvetavler til både hønsefugle, traner, vandhøns og vadefugle. For hver enkelt art, der er truffet inden for Danmarks grænser, er der en udførlig beskrivelse, også af forskellige dragter, ungfugle og dununger, samt en redegørelse for feltkendetegn og stemme. Der følger så en tekst, der for vigtige arters vedkommende omfatter flere sider: om udbredelse, forplantning, adfærd, føde, træk og biologi i almindelighed. For tekstens kvalitet svarer — foruden de to redaktører — fra dansk side TORBEN ANDERSEN, ANDERS HOLM JOENSEN, ARNE NØRREVANG, ERNST TORP PEDERSEN

og NIELS OTTO PREUSS, fra svensk side SIGFRID DURANGO, KJELL ENGSTRØM, ERIC FABRICIUS og CLAES RAMEL. Da det i et værk som dette i første række kommer an på eksakt faglig tilføjelighed, må allerede redaktørernes og forfatterens navne sige den initierede læser så meget, at videre kommentarer om tekstens kvalitet skulle være overflødige. I kort og koncis tekst som denne er der ikke mange muligheder for forfatterne at boltre sig i stilistiske finesser, og værkets formål er jo heller ikke skønlitterært. Men den interesserede ornitholog skal sikkert finde teksten underholdende. Af og til trænger man til konkrete oplysninger, og i en bog som denne kan man få dem uden først at læse sig igennem sider af mere eller mindre vellykkede stemningsbilleder og beskrivelser af solopgange.

Sort-hvid-billederne er tegnet af Claes Ramel og bærer præg af dennes grundige ornithologiske erfaring og evne til at gengive det set på papiret. De viser således udmærket, hvad de skal vise: feltkendetegn, forskellig adfærd, og detaljer, der er vigtige ved en museumsmæssig bestemmelse af fugle. De fleste er også teknisk gode, men nogle er lidt lovligt unøjagtige i skraveringer og skygninger, så indtrykket er ikke altid så æstetisk tiltalende, som man kunne ønske. Farvetavlerne er lavet i offset i Stockholm (Esselte) efter brødrene WRIGHT's og B. HALLBERG's tegninger, der blev brugt og berømt i Lönnbergs „Svenska fåglar“. Disse er blevet suppleret med nogle nye tegninger i samme stil af S. EKBLOM. Til bestemmelse af fugle er disse nøjagtige farvebilleder noget af det allerbedste. De er også smukke og har desuden det særlige ved sig, at de efterhånden er blevet klassiske. At de er lidt stereotype med hensyn til fuglenes stilling kan næppe benægtes, men er vel en nødvendighed, da billederne af de forskellige arter skal kunne sammenlignes. Nogle rødbrune farver, f. eks. på kobbersneppen, er blevet mærkeligt lystrødlige, men ellers er farverne gode. Om grammofonpladerne kan kun siges, at de er meget gode og væsentligt forhøjer værkets værdi.

Min eneste alvorlige anke gælder de i sig selv værdifulde udbredelseskort, der er for små. Man skal bruge lup for at se detaljer og betegnelser. Hvis der — hvad man må håbe — kommer en indholdsfortegnelse til værket, er der også der lejlighed til at angive trykåret på de forskellige hæfter, så værket kan citeres ordentligt i fortsættelsen.

K. G. W.

ALEC H. CHRISHOLM: *The Romance of the Lyrebird*. (156 pp., 1 farvetavle, 8 dobbelte sorttavler). — Angus & Robertson, Sydney, London, Melbourne 1960. — Pris: 27 sh 6 d.

En interessant bog om en af de mest særprægede fugle i Verden. Fremstillingen har en noget anden karakter, end titel og omslag straks kan give indtryk af, idet en meget væsentlig del af teksten er historiske redegørelser. Forf. gør meget ud af, hvor, hvordan og hvornår Lyrehalen blev kendt for videnskaben, samt af, hvem der gjorde en indsats i denne forbindelse, hvad enten det drejede sig om deporterede personer eller om folk af højere rang; kildestudier har vist, at de førstes betydning i denne forbindelse var ret væsentlig. For Australiens urbeboere spillede Lyrehalen øjensynlig ingen rolle; modsat f. eks. befolkningen på Ny Guinea har de ikke haft større interesse for fjerprydelser. Men det havde den hvide mand, og i en lang årrække blev lyrehalehannerne skudt i massevis for halernes skyld. Disse synes dog mere at være brugt som vægprydelser end som hattepynt, hvortil fjerene vel også gennemgående har været for store. Navnlig var den sydlige Pragtyrehale (*Menura superba*) udsat for efterstræbelser. Den nordlige Albertslyrehale (*M. alberti*), som havde og har sit tilhold i mere utilgængelige urskove og desuden har ringere fjerpragt, var mindre udsat. Fuglene røbede sig ved deres kraftige stemme, hvis klang, variations- og efterligningsmuligheder næppe overgås hos nogen anden nulevende fugl. Men arten klarede sig alligevel, måske på grund af mindre fast knyttede ægteskabelige forbindelser. Om dette forhold hersker dog endnu nogen uklarhed; men i alle tilfælde ruger den fjermæssigt mere enkelt udstyrede hun sit eneste æg uden hannens bistand, og den er ene om at passe ungen de 6 uger, den sidder i reden.

I dag er Pragtyrehalen nærmest nationalfugl i det sydlige Australien og vist lige så fredet af almenheden som storken i Danmark, og den klarer sig godt. Albertslyrehalens fremtid er måske mere problematisk, da den lever i frugtbare områder, som efterhånden kan komme under kultur; men heller ikke for den er der nogen umiddelbar fare.

LØPP.

Verden omkring os. Den levende jord. Jorden-planter-dyr. Red. af JAMES FISHER, JULIAN HUXLEY, GERALD BARRY og J. BRONOWSKI. Ill. af HANS ERNI. (363 pp. og utallige figurer, mange i farver). — Gyldendal, København. Pris: 91,00 kr.

Storværker på international basis er på mode for tiden, og det er klart, at fordelene er mange, først og fremmest fordi en dansk udgave af et sådant værk kan udsendes til en overkommelig pris. Den serie, der her foreligger, og hvoraf første bind, der beskæftigede sig med fysik og kemi, allerede tidligere er udsendt, er stort anlagt — med de bedste kræfter bag sig som redaktører. Har man læst det her anmeldte bind om geologi, botanik og zoologi grundigt igennem, har man et godt førstekendskab til arbejdet indenfor disse videnskabsgrene. Sproget er sobert, og fremstillingen letfattelig uden at virke naiv. Billedmaterialet er noget helt for sig selv. Der er lånt billeder fra videnskabelige værker og mere populære fremstillinger, men med enkelte undtagelser, er figurerne relevante, omend mere eller mindre vellykkede. Hanens fordøjelseskanal (p. 80) er ganske malproportioneret, nephronet side 93 er forkert i nyrekanalens slyngninger. Jeg har set bedre figurer af insekttracheer end den side 95, billedet af sølvmågen (p. 215) er en rædsel, og på menneskets stamtræ side 272 er der sket ombytning af teksten, så menneskeaber er de primitiveste af alle, medens spøgelsesaber står ved siden af mennesket. Også de andre grupper er der byttet rundt på i denne figur. ERNI's symbolistiske abstrakt-heder i de store farvetavler virker tåbelige og viser absolut intet væsentligt.

Teksten er for biologiens vedkommende oversat og bearbejdet af BENT JØRGENSEN, der stort set er sluppet godt fra det. At Ichthyornis udstyres med tænder, endskønt man ikke ved noget derom, er vel ikke oversætterens fejl, ej heller at artsnavne i figuren over Galapagosfinkernes afstamning er stavet med stort (p. 172). Side 199 læser man, at „fedtstoffet holder fjere-ne vandtætte“. Quetzal'en får ikke navn i figuren side 250, Konksneglen kaldes Buccinum i stedet for Buccinum, og om Musefuglene, *Coliiformes*, siges at 1. og 5. tå er vendetå, om-

end de som fugle højst har fire tæer. Der kunne nævnes en del mærkværdigheder fra ordlisten side 331—350 som f. eks. bipedisk gang (bipedal), effektorgan (effektororgan), kapillærisk (kapillær), prolaktion (prolaktin). Definitionen på betinget refleksi er totalt uforståelig, og udtrykket hierarkisk art har jeg aldrig hørt før.

Når disse småting er nævnt så udførligt, er det kun fordi man iøvrigt kraftigt kan anbefale bogen som en første indføring i biologien for både unge og ældre.

A. N.

CARL WEISMANN: Fugle på min vej. Illustreret af E. DEMARTINI. (151 pp., 80 figurer i farver). — Skrifola, København. Pris: 39,00 kr.

Det må have været ubehageligt for Carl Weismann at skulle skrive teksten til denne bog. For det skulle være en ualmindelig god tekst for at opveje de rædsler, læseren bliver præsenteret for på farvetavlerne. Jeg har dog aldrig set mange til forfærdeligheder før. Gamle støvede, falmende og dårligt udstoppede fugle, der er blevet helt forkerte i fjerdragten, med glasøjne og beskadigede næb, er her minutiøst gengivet af en tegner, der bestemt ikke kan kende levende fugle. Andet kan man ikke sige om billederne, omend et par af dem ligner noget. Teksten er dels oplysende og dels beskrivelser af personlige romantiske oplevelser med fugle, af og til med mere irrelevante beskrivelser fra folketro og græsk mytologi. Trods dette gør teksten et ualmindelig sympatisk indtryk, hvilket nok kan tilskrives, at den er skrevet af en af vore kyndigste amatørornitologer. Fejl er undgået og unøjagtigheder er der lykkeligt få af. Som eksempel skal kun nævnes, at der om Topmejsen står: „Efter yngletiden søger den af sikkerhedsmæssige grunde ofte selskab med andre mejser . . .“. Det er i hvert fald ikke videnskabeligt konstateret. Teksten er inegal. Om visse fugle står der kun ligegyldigheder, f. eks. Stendrossel og Alpebrunelle, medens man får et godt indblik i andre af de afbildede fugles biologi. Det skinner igennem, at Weismann er specialist på fuglesang, og det, der står om sangen er ofte af fremragende kvalitet.

A. N.

Medd. fra Statens Viltundersøkelser 1962. SVEIN MYRBERGET: Undersøkelser over *tercula arctica* L.). Egg, rugning og unger. 2. ser. nr. 11.

Atter et interessant arbejde fra de norske viltundersøgelser. Forf. har studeret lundens ynglebiologi i årene 1952—57 i en lundekoloni i Nordnorge.

I forvejen kendes ynglebiologien ret godt hos alken (K. PALUDAN 1947) og lomvien (B. TSCHANZ 1957 og A. NØRREVANG 1958). Det er derfor meget interessant at læse om Myrbergets undersøgelser af lunden. Han beretter om spørgsmål vedrørende æg, rugning og madning af unger. Mange kurver og tabeller illustrerer de indvundne resultater.

HOLGER POULSEN.

W. H. THORPE: Bird-Song. The Biology of Vocal Communication and Expression in Birds. (145 p p., 65 fig.). — Cambridge University Press 1961. Pris: 20 s.

I denne fortræffelige bog har Cambridge-Zoologen Dr. W. H. Thorpe samlet sine egne og andres undersøgelser over fuglenes stemmer. Forfatteren gennemgår forskellige typer af fuglestemmer og analyserer dem, redegør for de fysiologiske processer, der sætter dem i gang, og for deres biologiske betydning. Endvidere er der afsnit om sangens udvikling hos individet inden for forskellige arter; hvad fuglen kan af sig selv, og hvad den må lære. I det sidste afsnit behandles fuglenes hørelse og deres lydfrembringende organer. Men også fuglesang som musik og sprog tages der hensyn til i et indledende kapitel.

De fleste illustrationer er tegninger af lyd-spektrogrammer. Denne forenkledede måde at gengive spektrogrammer på kan naturligvis diskuteres; men de er i hvert fald meget instruktive og til stor hjælp for læseren på grund af de tydelige billeder af lydene, de giver. Naturligvis spiller aflytningen af fuglestemmerne stadig en stor rolle for forskningen. Man kan ikke studere fuglestemmer alene ved at se på spektrogrammer, og man skal også med sit øre udvælge, hvad man vil lave spektrogrammer af. Men med den moderne teknik er man endelig nået til virkelig at kunne udforske fuglenes lyde.

H. POULSEN.

ROGER TORY PETERSON, GUY MOUNTFORT, P. A. D. HOLLON: Fuglar Íslands og Evrópu. Oversat og bearbejdet af FINNUR GUDMUNDSSON. (384 pp. Ill. Tvl.). — Almenna Bókafélagið, Reykjavík 1962.

Íslandsk blev det niende sprog, hvortil „Euro-pas fugle“ blev oversat. I begyndelsen har bearbejderen navnlig brugt den engelske og vel også den svenske udgave; men da den danske kom, mens hans arbejde med bogen stod på, greb han den, og han og ref. har siden haft udbytterige diskussioner om denne sag. „Fuglar íslands og Evrópu“ er tilrettet efter Island, og flere hidtil upublicerede forekomster af amerikanske fugle på Island findes i bogens „flækingaskrá“ = listen over de tilfældige gæster. GÍSLI B. BJÖRNSSON har på bedste måde bidraget til bogens tiltalende udstyr, så den hævder sig særdeles smukt i rækken af fæller på forskellige sprog. Udgivelsen fandt sted i juni 1962, og et ½ år senere var oplagets 5000 eksemplarer praktisk taget solgt. En ny udgave blev derfor planlagt til udsendelse i løbet af 1963. I betragtning af, at sproget næppe tales af meget over 200.000 mennesker, hvoraf ca. 170.000 på Island, er dette imponerende. Men selv om den islandske ornithologi er af alt andet end ny dato, har man hidtil savnet en god billedbog på landets eget sprog, og derfor fik bogen succes med det samme.

LØPP.

ROGER TORY PETERSON, GUY R. MOUNTFORT, P. A. D. HOLLON: Euroopan linnut. Finsk bearbejdelse af JUKKA KOSKIMIES. (345 pp. Ill. Tvl.). — Kustannusosakeyhtiö Tami. Helsinki 1962.

Kort efter den islandske udgave kom „Euro-pas fugle“ på finsk. På grund af sprogligt ukendskab kan ref. ikke bedømme teksten; men bearbejderens kyndighed borger for et førsteklasses resultat. OLAVI KALELA har også medvirket. Også i forbindelse med dette arbejde har hyggelige og udbytterige samtaler fundet sted, som da ref. traf bearbejderen i en af Cornell Universitetets afkroge og modtog oplysning om, at kortene for Silkehale og Krognæb var byttet om i den danske udgave af bogen. — Som nr. 11 i rækken vil sandsynligvis følge ANDRÁS KEVE's udgave på ungarsk.

LØPP.

FRANK W. LANE: Animal Wonderland. (136 pp., 1 farvetavle, 12 dobbelte sort-tavler, 2 tekstfigurer). — Oliver & Boyd, London 1962. Pris: 18 sh.

Det nævnes, at det drejer sig om en revideret udgave af en i 1948 udsendt bog; omarbejderen lader dog til at være ret omfattende efter de givne meddelelser og den citerede litteratur at dømme. Ca. halvdelen af stoffet er af mere eller mindre ornithologisk art, skrevet i et godt sprog og illustreret med mange smukke fotografier; hver af de 11 afhandlinger afsluttes med en god bibliografi over de behandlede emner. Det er gennemgående sammenskrevne referater, måske uden alt for afgørende stillingtagen til kildernes afkroge. Et sted må læseren få det indtryk, at „Cattle-egret“ og „Buff-backed Heron“, som begge gælder for Kohejren, er 2 forskellige former, og et fotografi af et noget derangeret kadaver af en „sea-eagle“, som sikkert har været ubehagelig nok at få gennem forruden for en ensom pilot under en flyvning over Malakkahalvøen, minder om en Braminerglente (*Haliaeetus indus*); den anderledes farvede og meget større *Haliaeetus leucogaster* havde nok forårsaget endnu større ravage. Sidstnævnte episode stammer fra et kapitel om lufttrafikale besværligheder med fugle som årsager. Af andre helt eller hovedsagelig ornithologiske kapitler skal nævnes „myre-mysteriet“, „pick-a-back flying“ (fugle, som lader sig transportere passivt), død ved ulykkestilfælde og Vandreduens slutfase, med verdens berømteste fugl, den ældgamle vandreduehun, som døde i Cincinnati 1. september 1914. Af ikke-ornithologiske fremstillinger skal nævnes beskrivelser af forsøg med fisk, insekter og aber, en god redegørelse for den amerikanske Bison og en mere problemfyldt om pindsvinet, som spidder æbler på sine pigge.

LØPP.

Rettelse til register årg. 56, 1962

Side 228 linje 12 f. n. 156 dl. og 179 i stedet.

Side 235 linje 13 f. o. Toppet Lappedykker udgår (den står på sin rette plads 8 linjer nede), i stedet skal der stå *Tadorna tadorna* 27.